

ספרוי — אוצר החסידים — ליבאואויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חופשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליבאואויטש

•

בhaulotrk

(חלה כג שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמישת אלפיים שבע מאות שמותנאים ושלש לבריהה

שנת הקהלה

מחוזר הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת בהעלותrk, (אה"ק) חיד"סיוון; (בכל העולם) טובבא סיון, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.org / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בהתוצאות

ויתירה מזו: פרט זה גופא, שניוי סדרה של ה"פרשה שבראש הספר", כבר ידוע מוקדם, ומן הפרשה שלמדנו זה עתה: זמנם של קרבנות הנשיים מפורש בכתבוי "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" – "בראש חדש ניסן היה"⁸, ואם כן "למדת" מכאן, ש"אין מוקדם ומאוחר" בפרט זה, שהרי "פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר"⁹ למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה כו"¹⁰ (בדלקמן ס"ג).

ויתירה עוד מזו – שם אין רשי'
מפרש כלום!
[ומצינו זאת אף לפני כן, באוთה הפרשה: "וישלחו" מן המחנה, ופירש רשי'¹⁰ "פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן", והקמת המשכן הייתה בר"ח ניסן כנ"ל].

ואם כן מהו שכתב רשי' "למדת"¹¹

א. בפסוקי "וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנייה לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון לאמר", העוסק במצווי הקב"ה על עשיית הפסח (ובהמשך זהה נאמרה פרשת פסח שני¹²), העתיק רשי' בפירושו את התיבות "בחודש הראשון" ופירש: "פרשה³ שבראש הספר לא נאמרה עד אייר" למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בთורה כו"¹³ (בדלקמן ס"ג).

נדריך להבין:

ענין "אין מוקדם ומאוחר בתורה" ידוע כבר מוקדם, ונלמד מכמה פסוקים שלפני זה, כמו "יש רשי' בפירושו, תיכה בפרשה הראשונה שבתורה (בראשית בסופה), על הפסוק, לא ידוע רוחה באדם גוי והיו ימי מאה ועשרים שנה", ועל-זידר-זה כמה פעמים לאחרי זה.¹⁴

אבל תוכן פירושו הוא שאין הכתובים על הסדר. ואכן.

(7) נושא ג'. א.

(8) לי רשי' שם.

(9) ה. ב.

(10) והוא (כמ"ש רשי' שם) מ"מ" גיטין בפ' הניקקי (ט. א.). ולהעיר מחד'ה תורה החותמה שם, שזויה כוונת הש"ס בהבאת דרשה זו – להזכיר אכן מוקדם ומאוחר בתורה (כפирושם ב"תורה החותמה ניתנה"). וראה פנים יפות נשא שם.

(11) מקורו של רשי' בפשוטות הוא (כמצויין בדפוסי רשי' בגם' פסחים ו, ב) (ובספרי כאן). ובגם' (ובספרי) הוא עד לשון רשי' בגם' "זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה" (ובספרי אמר וידבר ה' .. וכאן הוא אומר בחודש הראשון למלמד שאין מוקדם ומאוחר בתורה". אבל בגם' – בירושלמי ראה שקלים פ"ו ה"א) לא מזאת ליע"ע בוגע לכתובים אחרים בתורה אין מוקדם ומאוחר. וראה העלה הבאה. ובהערות .25,22

(1) פרשנותנו ט, א.

(2) ט, ו. ואילך.

(3) כה בדפוסים שלפנינו, ובדפוס ראשון ושני וכוכב כת"י רשי' (שתח"י) "ופרשה".

(4) לכואורה לא בא רשי' כאן לחדש שפרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, שהרי מפורש הוא בכתבוב שם (באחד בחודש השנוי) אלא שמדוברczy המצויאות (שלכן מזה למדין ש, אין סדר כו").

(5) "ופרשה" בואו"י החיבור, הינו רשי' בא להציגו הגיזוד של הזמן "בחודש הראשון"

(הדי' של רשי') לומן אמרת פרשה ראשונה. ועד הלשון בספר כאן "שבתחלת הספר הוא אומר וידבר ה' .. וכאן הוא אומר בחודש הראשון למלמד שאין מוקדם ומאוחר בתורה".

(5) ו. ג.

(6) וישלח לה, כת. שמות ד, ב. יתרו יט, יא. תשא לא, ית. צו ח, ב. ויש עוד אופן שאינו מפורש ברשי' הלשון "אין מוקדם ומאוחר"

בתורה שלא במקומות¹⁵. במקומות אלה אין שינוי הסדר קושיא כל-כך, שהרי התורה אינה ספר „דברי הימים“, המספר את סדר המאורעות והזמן שבו נאמר כל ציוויל¹⁶. ובכל המקומות הללו (שפריש בהם שאין מוקדם ומאוחר בתורה)¹⁷ לא כתוב כן רשיי אלא כדי שלא יבואו לטענות בזמן המאורע או בזמן הציווי, כאשר הדבר נוגע לפניו של מקרה על אתר¹⁸ או במקום אחר¹⁹.

[ועפ”ז] מובן הטעם שלא כתוב רשיי שאין מוקדם ומאוחר בתורה לעיל, על הפסוק „ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן“ וכן על הפסוק „וישלחו מэн המחנה“ – כי במקומות אחרים כוונת רשיי לפרש בכך מותי נאמרה פרשה זו; ואילו כאן – הרי נאמר בפירוש „ביום כלות משה“. ואף בפרש „וישלחו מэн המחנה“ פירוש רשיי „פרש זה נאמרה ביום שהוקם המשכן“, כנ”ל].

64 אבל בnidzon DIDZIN רואים אנו שהכתוב בא להציג את הסדר והזמן של הציוויים (והמאורעות), הן בפרשנו „וידבר הויל אל משה במדבר סיני בשנה

(15) כבב' צו בשלוח יתרו (יט, יא) – שם.

(16) ועפ' פש"מ – בכל אין צורך לידע

הזמן לציווי התורה (מי נפקם?). וראה פרש"י ר' פ' אחרמי מה ת"ל כי (ראה לק"ש ח"ז ע' 117) הערה (3).

(17) להעיר שבחנה ל אין לשון רשיי „למזהת“ שאין מוקדם ומאוחר כי' וכיו'ב, אלא שמודיע ומפרש סדר הזמן בפסוקים ובפרשיות. ובפ' שמות שם מפרש „אין מוקדם ומאוחר מדויקים במקרא“.

(18) כמו בפ' בראשית שם.

(19) וכן בפ' וישלח שם, שהרי נאמר אח"כ (וישב לך, לך) ויבך אותו אביו, שפירושו יצחק רשיי שם). וכן מובן בוגע פירושו בשאר המקומות.

כאן – הינו, שענין „אין סדר מוקדם ומאוחר בתורה“ נלמד כאן²⁰ בפעם הראשונה?

ב. והביאור בזה: החידוש כאן הוא „שאין סדר²¹ מוקדם ומאוחר בתורה“ (ולשון זו עדין לא נקט רשיי לעיל בפירושו);

במקומות הקודמים שכותב בהם רשיי „אין מוקדם ומאוחר בתורה“, הרי זה בוגע לפרשנה מסוימת, מאורע²² או דיבור של הקב"ה – שכתבו

(12) בנסיבות יש לומר כי דוקא בב' פרשיות אלו שהتورה מקדימה את הפרשנה שבה מפורש הזמן המאוחר לפרשנה שבמה מפורש הזמן המוקדם, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר, משא"כ בשאר המקומות בתורה, שהכתובים עצםם אין מפורש (ומוכר) שפרשנה המאוחרת נאמרה לפני". ואפשר שיש לישבם ברך אחרה. וכך הפורש בשפה הגרמנית שם „זאת אומרת כו"ז“ (וראה פנים יפות נשא שם). ומורתנית לאהורה קושיתית רע"א בಗליון הש"ס שם מודיע למדוזאת מת מכא".

(13) כה' בדפוס רשיי שלפנינו כולל דפוס ראשון ושני בכמה כת"י רשיי (שתח"י). ובכמה כת"י אחרים (שתח"י) ליתה.

(14) כמו בפ' בראשית וישלח שמות יתרו (יח, יג) תשא – שם.

(*) כן מושגנו לבארה שכוננותה להקשות על מ"ש, „את אומרת אין מוקדם כו"י“ (שנ"ז הוא הציוין), ומנייר מפרש"י בגין מקומות לפני זה שמוירש כבר שאין מוקדם כו".

אבל י"ל (זאה לק"ש ח"ז ע' 119) שכוננות להקשות על המשך לשון הגרמנית שאינו מושגת בגלוון הש"ס (שי' הפרש בין זה ננייא לתרי עניינאי),

כ"ז וочек לומר שכוננות רק לציין עד מקומות לפני – שהרי יש הרבה מקומות בפרש"י (כונן בענירה 6). ויש עד מקומות לפני רשיי (מכילה את בשלה זה טו, ט. ספר פרשנתנו בדעת רב). וגם בתוטם ברוכות ז, ב. וונוד. ואכ"ת.

בפשתות היה אפשר לתרץ, שרש"י מדיק בלשונו "למדת" – שלא כבספריו²³, "ללמוד" – הינו, שדעת הספרי שינתה התורה את הסדר כדי ללמדנו ("ללמוד") שאין סדר מוקדם מואחר בתורה; משא"כ לדעת רש"י ומואחר בתורה; ולכון בזה היא (לא – "למדת" – הכוונה בזה היא (לא שפנוי זה שינתה התורה את הסדר, אלא) שמה אנו למדים²⁴ ש"א אין סדר מוקדם ומואחר בתורה"²⁵.

ולכן מתעוררת השאלה, "ולמה לא פתח בז", כי כידוע²⁶, בכל מקום

65

"ללמוד (ובגי) הילוקוט: וללמוד) שאין מוקדם ומואחר בתורה, שבתחלת הספר הוא אומר וידבר ה' כ' ... למדך שאין מוקדם ומואחר בתורה". והגנות "שלא עשו אלא פסח זה בלבד" מפורשת בספריו ליקמן על הפסוק ט, ה. ותולדות אדם (ספריו) מפרש, שהגנות בספריו כאן (ט, א) היא בהפסוק שבתחלת הספר, וכן בא למדך שאין מוקדם כו', והגנות בספריו ליקמן שם מפרש שהיא באה ממנה בכל ממשך מ' שנות היותם במדבר. אבל בזאת רענן ליל"ש כאן מפרש בספריו (ט, א) דהכוונה, בגנות ישראל" היא זהה שלא הקיימו אלא פסח זה בלבד, כבפרש".

(23) ע"פ כאן. ראה העירה הקודמת.

(24) ראה בארוכה מלאכת הקודש (על רש"י) כאן.

(25) פשתות לשון הגמרא, "זאת אומרת כו'" הוא ע"ז לשון רש"י "למדת", ולא שבביל זה הקדים הכתוב את המאוחר, כלשון הספרי "ללמוד". אבל בಗמ' מאמר זה בא כתירוץ על הקושיא, "ונכון ברישא חדש ראשון והדר נכתוב דוחודש שני". ומשמע קצת, שנכתב בשינוי הסדר כדי ללמד. ואכ"מ.

(26) ע"ד דעת הרמב"ן – ראה רמב"ן קrho טז, א. צו, ח. וא. ועוד.

ובפרשנו ע"פ בთחלתו, לאחרי שmbia, "מכאן אמרו חכמים אין מוקדם ומואחר בתורה", ממשיך "ו吐ם האיחור זהה כי כו". וברבעה"ת פרשנו ע"פ, לאחר שmbia הגמ' בפסחים

בשניות לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון לאמר", והן בראש הספר, "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועוד באחד לחודש השני בשנה השניה לצאתם מארץ מצרים לאמר". ואעפ"כ כתובות הפרשיות – כל אחת ביחס לחברתה – בהיפוך הסדר!

ועל כן מפרש רש"י "למדת", מכאן למדנו חידוש, ש"א אין סדר מוקדם ומואחר בתורה" – אף כאשר מודגש בתורה החמן של הענינים והציווים, והיינו שנראה שהכתוב מבקש להודיע את סדר הציווים והמאורעות הללו, גם אז יתכן ש"א אין סדר מוקדם ומואחר בתורה".

ג. ובהמשך דברי רש"י: "ולמה לא פתח בז מפני שהוא גנותן של ישראל", שכל ארבעים שנה שעשו ישראל²⁷ במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד.

בהמשך רשותה אין זה מובן: הרי "למדת שאין סדר מוקדם ומואחר בתורה", ואם כן מהי השאלה "למה לא פתח בז כו" – הלא זה עתה נאמר שזהו משום ש"א אין סדר מוקדם ומואחר בתורה"?

ואכן מציינו במקורות של פירוש רש"י זה בגדרא²⁸, שלאחרי מסקנת הגמרא, "זאת אומרת אין מוקדם ומואחר בתורה" אין מבואר שם הטעם שלא התחלת התורה בפרשה זו. וכן הוא גם בספריו²⁹.

(20) בדפוס ראשון ושני וכמה כתבי רש"י (שתה") ליתא תיבת "ישראל".

(21) פסחים, ג.

(22) בפרשנו ע"פ. אלא שמתחילה "בגנות ישראל הכתוב מדבר שהי' להם אחד עשר חדש שהיו חונים לפני הר סיני", אבל ממשיך

מצوها זו³⁰ (קרובו פסח) בביותם לארץ ולא נתחיבו במדבר אלא פסח אחד שעשו בשנה השנית על פי הדברו. והיינו שנצטו בפיירוש להקריבו וק' בארץ ישראל³¹,

[ומימילא, הකבת הפסח במדבר מלבד בפעם הראשונה] הייתה אסורה (שהרי אסור להקריב על המזבח דבר "אשר לא צוה אותם"³²), ואדרבה – הקבבה זו במדבר הייתה רק על פי הדברו.³³

³⁰ כה"ה בדפוס רשי' שלפנינו. וברא"ם העתיק מפרש"י "עובדת" וכמו שהוא במילatta. וכ"ה בדפוס ראשון וכמה כת"י רשי' (שתח"י). ושם המשך הלשון ברשי' " מביאתם לארץ ואילך" עד לשון המילatta. ובוטף לשון רשי' "על פי הדברו".

³¹ ומון שדוחק גדול לומר, שלפי פירושי בפרשנותו, אין מצות קרבן פסח תלוי בבייה לאין (ומה שנאמר ל' ב' ביא בפסח הוא לומר לך עשה מצוה זו בשלב שתיכנס לארץ) כמו"ש הרא"ם כאן (בפיירוש הא) ועוד, הדספרי והמלילatta (מקור פרשי' בא שם) הם מדורשות חילוקות – כי, כ碼ור כמה פעמים, אין זה מתאים שרשי' יפרש במקומן אחד היפך פירושו במקומות אחר מבלי שיעיר ע"ז. ובפרט שככל תוכן פרשה זו שהוא ציווי ה' על עשיית הפסח, מdegיש שהוא ציווי מיוחד ע"פ הדברו, דהיינו הרי זמנו ופרטיו עשייתו כבר מפרשימים (כמו שכתבו מפרשיו התורה). ואם רשי' כאן קאי להשיטה שנתחיבו גם במדבר – הול' לפреш ולברא הוצרך בצוויו ה' עד פעם. ולהעיר מפרש"י ט, ד. ובמפרשיו רשי' שם.

³² עד ל' הכתוב) שמנינו י, א.

³³ ברא"ב על פרשי' כאן כתוב (ועד"ז בברא מים חיים כאן) "ויל' מושו דהינו טעמא שלא נתחיבו מפני שלא במדבר כדכתבי בספר יהושע כי לא מלו אותם בדרכ וכתיב כל ערל

שנאמר בו "אין מוקדם ומאוחר בתורה", יש לתורה כוונה בכח, וקיים הסברה לסדר הקדימה והאחור²⁷ בכתיבת הפרשיות.

אך עדיין אין זה מחוור: לפि זה השאלה היא (לא "למה לא פתח בז") אלא (למה (א) שינוי הכתוב את הסדר, (ב) והקדים את הפרשה ההיא – ואם כן היה לו לרשוי לשאול (לא "למה לא פתח בז" אלא) – למה שינוי הסדר, ולמה פתח בפרשה שבראש הספר, וכיוצא בזה?

וכן צריך ביאור בלשון קושיית רשי' "ולמה לא פתח", ולא "למה לא הקדים"²⁸ וכיוצא בזה²⁹.

ד. גם צריך להבין את התירוץ (של רשי' וכו') "מןני שהוא גנוון של ישראל, שככל ארבעים שנה שהיה ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד":

מהו תוכן ה"גנות" כאן – והלא רשי' כבר פירש³⁰ לעיל, ש, תלה הכתוב

"ומשנני אין מוקדם ומאוחר בתורה", ממשיר "וומם יש ליתן טעם בדבר כו".

²⁷ ראה של"ה תב, ב. פנים יפות נשא שם. פרשנותו עה"פ. בא רץ' יצחק לרשוי כאן. ובמספרדי דבר רב (לספרי כאן) מפרש עז"ז בלשון "וללודן", ובמאר שבזה פליגי תק' ורבי, לדעתה תק' כי משחננא טעמא אמרין אין מוקדם כה' ולדעת רבי אפי' ללא טעמא מצינו למימר אין מוקדם כה'.

²⁸ וכילשון רשי' נח יא, לב: ולמה הקדים כה'. ²⁹ בברא מים חיים כאן "אע"פ שאין דרכ' לשחץ כל מוקדם ומאוחר הכתובת בתורה, הכא שמשנה סדר תחלה הספר צריך לישיב יותר". אבל איןנו מבאר טעם הדבר.

³⁰ בא יב, כה. וראה פירשו שם יג, ה.

^{*} ראה לגו"ש חט"ו ע' 392 ובנהנסן שם הערתה. 13

התוס' ³⁴ ומפרשי רשי' ³⁵ מבארים, "זהינו גנותן שנשתהו ליבנו לארץ עד מ' שנה מפני עון המרגלים".

ועוד – שבודאי היו כוכ' מבני" שהייו בגיל שכבר הפסיקו להוליד (ראה פרש"י לך יין, יין. ובארוכה – לדור' ח' ע' 79 ואילך) ומשה ואחרון בראשם. וכן היו כוכ' שהגיעו לגיל ברצמזה במקרא שנותים אלו, ועודין לא נשאו נשים ולא נולדו להם בניים – וכל אלו מחויבים – ע"פ הנ"ל – להקריב את הפטה.

והנה כוכ' שקו"ט את המיעוט עשו את הפטה. דפי פשותם דברי התוס' קדושים (ומב"ז ע"ה"ת כאן. ובחו"ד יושיו ליבמות עב. א. רד"ק ורב"ג יהושע שם. רע"ב שם. ועוד) משמעו שלא עשה, כמו שכתבו המפרשים בקדושים שם (ראה מהרי"ט שם טעם הדבר. שור"ת אבן"ז או"ח ח"ב בסוף ס"י תקלח). אבל ביריט"ב"א יבמות שם ד"ה טמא, "אבל מכאן ואילך לא עשו פסח העירלים אבל המולדים עשו פסח (גם אלו שהיו בזרכיו ערלים)". אמן לשיטה זו (דכ"א) נחשב "ערלי" זכריו באנון (ואינה מעכבה בו) – ל' הריטב"א שם) הררי כתבו התוס' ביבמות (שם ד"ה משומש בפירוש הספרי "בבגנותן של ישראל ספר הכתוב שלא עשה אלא פסח אודין" – "דע"ש סקחים בבל לא עשו ברג'וון אלא אודין" (ועוד' זו ואה בתוס' הרא"ש יבמות שם. ומוסיף: "ככלומר בשbill שהיו ערלים אע"ג דאייה מעכבת מ"מ לא ימי משכ"ת תיקוננו"). אשר לפי הגיל (שהו"ג ז' להעלה) זו אין קו דעת התוס' קדושים שם. רמבי"ז שם. ועוד. וראה יד דוד שם. מפרשים לתוס' יבמות שם.

אבל ייש מפרשים (ראה לימודי ה' לימוד ר. אמרבוואה דספרי לספרי זוטא פרשותנו ט, ד. ועוד) שגם לדעת התוס' קדושין המיעוט עשו פסח לעצםו, ונגנוון של ישראל שלא עשו פסח כי רובן לא עשו (מחמת ערלוות).

אבל רשי' ע"ת כתוב ברור דעתו (כנ"ל בפניהם) "scal mi' shehna shehnu yisrael b'midbar ala hakrivo ala pessach zo belbad". וודוח הכי גודל לומר שלרש"י פלוגתא במציאות בין פש"ם ומדרשו, ע"פ הש"ס עשו עוד פסחים במדבר.

(34) קדושין שם. וראה רמבי"ז כאן.
(35) ראמ"ס כאן ובפ' בא. וראה שפ"ח כאן. ובכ"מ.

נתבעה אשותך זכר במצות שובו לכם לאחלהיכם". אבל בפניהם אין כל רמז עז. ולהנידן ששם רשי' שם מיטים "וזיא ידענו היכא רמיה".

(ז) כ"ה לא כארזה לדעת התוס' קדושין שם (ראה מפרשים הילן שהו"ג הב'). וכן מפורש רבלב"ג יהושע

לא יכול בו והטוע שלא מלו היה מפני שלא נשבה רוח צפונית לפיה היו נזופין ומונדין מפני עונותיהם וסכנה ה' להם אם ימולו והינו גנותה של ישאל והי איטמר בגמרא" (ראה גם רמבי"ז פרשנתנו עה"פ. ועדי'ז הוא בתוס' קדושין לו, ב' ד"ה הוואי בתירוץ הב'. אלא שבתוס' שם מביא זה לפ"י הדיעת שגם במדבר נתיביו^(א)).

אמנם מבן שורך לפש"ב פרש"י בא, שזה שלא נתחייבו הוא לפ"י שלא מלו במדבר, שהרי (א) עדי'ן לא למדנו שלא מלו במדבר, (ב) לשון רשי' הוא "תלה הכתוב מצוה זו בביאתם לאורי". ונוספ' לזה (את"ל שגם לדעת רשי' בפושם – מילת זכריו' מעכבותו מלאכול בפסח (כמ"ש במילת בא יב, מה. יבמות ע. ב. ועוד), ואשר גם היכא דלא אפשר למלוד' (באופן הנ"ל) מעכבותה הרי לפ"י זה צריך לומר שבמשך שנותים (מייצ'י'ם עד חדש ניתן דשנה השלישית הנה לאור"א מבני' נולד בן זכריו או עכ"פ לרובם).

(א) בתוס' שם קאי נל פרש"י שבפרשתנו. ואורי ר"ל שלפני בעלי התוס' לא ה' הופיעו הילן ברש"י פ' בא. וראה משכלי דוד לרשי' שם ד' בכל הספרים אשר לפ"י חסר כאן דבר שלט". וכן ליתא בדפוס שמי שלפנינו וכמה כת"ר רשי' (שתח"ה).

(ב) לשון הרע"ב "שלא מלו במדבר כי וכתייב כל ערל לא יאכל בו" הוא ע"ז לשון התוס' קדושין שם "שהרי רוכב ערלים וכתייב כל ערל לא יאכל בו". הינו שהם עצם היר ערלים. אמן לפ"י זה, בשנים הראשונות בהחדר לא היר רוכב ערלים, והו יוכלים רוכב לשעות הפסח. וצריך לפרש כוונתם היר ערלים, ומילת זכריו' מעכבותו, כמ"ש ברםב"ז ורא"ס כאן. – ראה בכ"ז מופרשים לאקדושים שם (זהרי"ט, המקנה). שער המלך (ה' ג' פ"ט ה"ט). יד דוד (קדושין שם. ושי'ו). ועוד. וראה לקמן בפנים ההנורא.

(ג) אבל רשי' לא הביאו בפירושו עה"ת בא יב, מה. והו גם במקילתא שם דעת ר' היא שאין מילת זכריו' מעכבותו מיכול בפסח.

(ד) ברש"י ברכה לג, ט: שאותם שנעלדו במדבר של ישראל לא מלו את ביתם כי, ולא כתוב כי' שלאל נשבה רוח צפויות וכו"ב (ככברמות עב, רענ"א). וכמו שכתב בפירושו יהושע ה. ב.

(ה) כבר מובן עה"ת שם. חי' הרמבי"ז יבמות שם. רד"ק יהושע שם. ובמפרשים הילן (זהרי"ט ווענבר המלך) בתוס' שם. וראה יד דוד שם. ולקמן בפניהם הענבר.

(ו) ברש"י שבת ט, רענ"ב ד"ה שפ"ו ורבו "דכל אחד

ה. ויבורן זה בהקדמים מ"ש רשי"
ש"ל פתח בזו מפני שהוא גנותן
של ישראל". ואינו מחוורו: אם "גנותן
של ישראל" הוא דבר שאין התורה
רוצה בו, למה לה בספר "גנותן של
ישראל" בכלל?

ומובן מזה, שעיקר הקפidea בכך
היא בוגר ל"פרשה שבראש הספר", כי
הפתיחה (של ספר וczyozia בזזה) צריכה
להיות בענין של "חיבתו של ישראל".

ואכן מצינו, שפתיחה כל ספר
משלשת הספרים שבתורה שמות ויקרא
ובמדבר³⁸, שבhem מדבר אודות בני
ישראל, היא בענין של חיבת בני
ישראל – כמו שפרש רשי' בתחילת
כל ספר: "וала שמות, להודיע חיבתו";
"ויקרא אל משה, לכל דברות ולכל
אמירות ולכל ציווים קדמה קריאה
לשון חיבתו"; "וידבר גור' במדבר סיני,
מתוך חיבתו לפניו מונה אותם כל
שעה".

[ועל-ידך-זה בספר בראשית
המדובר בבריאת כל העולם כולם –
כתב רשי' בתחילת, "מה טעם פתוח
בראשית", והכוונה של הדברים (ושל
הפתיחה) היא "כח מעשיו הגיד לעמו
لتת להם נחלת גוים".]

ומאוחר שענין זה (אודות פתיחת
ספר שבתורה) ידוע כבר מהספרים
הקדומים, בהכרח לומר, שאלת רשי'
כאן "ולמה לא פתח בזו" היא מפני
שפרשה זו מבטאת את מעלהם

(38) וגם בספר דברים "וала הדברים אשר דבר משה" "שהן דברי תוכחות" כפיש"י שם –
מפרש רשי' דסמת את הדברים והכוירים בرمם
מפני בזוזן של ישראל", אף שלאחיז' בהפרשה
וכן בפ' עקב הוכיחן בגלוי ובפירוש.

אבל קשה לפרש כן בפישטו של
מקרא (בפירוש רשי'), שהרי –

א) בפרשה זו של פסח לא נזכר
שלא יכנסו לארץ ישראל בגלל עז
המרגלים, ואדרבה, בפרשتنا (להלן)
נאמרו³⁶ דברי משה "諾עים אנחנו
אל המקום", ופירש רשי' "מיד עד ג'
ימים אנו נכנסין לארץ, שבensus זה
הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ
ישראל", ולא נזכרה כאן כלל גנותן
של ישראל³⁷.

ב) ועיקר: לפי זה, הרי (1) "גנות"
היא בכך ש"נשתהו ליכנס לארץ עד
מ' שנה", ולא בהקרבת הפסח. (2) אם
נאמר שהדבר נחשב ל"גנות", הרי אין
זה שיריך רק לקרבן פטח, אלא לכל
המצוות התלויות בארץ ובכינסה לארץ
– ואמנם כן, הרי אין מקום לייחס את
ה"גנות" לקרבן פטח דוקא. ואדרבה
– יש "גנות" יותר בכל שאר המצוות
שמוגז זה, כי הן לא נתקיימו במדבר
אפילו פעם אחת.

(36) י, ב'.

(37) בחזקוני כאן "אל יש לומר גנות הוא
לهم שams לא חטאו במתאוננים היו נכנסין
לאירוע השני בעשורים לחודש ויהי בשנה השניה
בחודש השני בעשורים לחודש וגוי ויאמר משה
לחובב נסעים אנחנו כי והוא עוזין פסחיה
בארץ ועכשו חטאו ועשו שם חדשכו".
ומלשונו ממש דמפרש דהנוגות בפרשה זו
היא בהמשך הפרשה למלך, דלפי פריש"י היה
הפתיחה כוללת גם את הפרשיות דלקמן (אי
יא ואילך). אבל צ"ג בזזה דמכיון דפשות
הኮשיה "ולמה לא פתח בזו" היה כדי שהיינו
הפרשיות כסדרן, פשיטה שאין מקום להקדים
המאערות דכ' אייר לפני הפרשה שבראש הספר
מרח' אייר, ובפרט שלפני הפרשיות דלקמן (אי
יא ואילך) הוצרך להודיע תקופה סדר הנסיעות
ותניות הדגמים הנאמר בפרשה שבראש הספר.

כן היה מתאים יותר שפתחה זו תהיה בפרשה דידן.

ויש להוסיף, שאליו כך היה, איזה היו פתיחות הספרים בסדר של "מעלן בקודש" – זו לעומת מה זו: פתיחת ספר שמות היא החיבה של בני ישראל מצד עצם, הבאה לידי ביטוי בזה ש"מן[א]"?

פתיחת ספר ויקרא היא בחיבתו של הקב"ה לבני ישראל בעניין המצוות והמצוים, הבאה לידי ביטוי בכך שלכל המצוים "קדמה קראיה לשון חיבת" (וכדוק לשון רשי"י שהקדמה זו הייתה אשר ציווה ה' את משה כן עשו בני ישראל⁴⁰), בשלימותו ובמלואו – בברך כל בני ישראל הקריבו את קרבן ה' במועדו, במשכו, כדברי למהו⁴¹ (עד כדי התביעה "למה נגרע").

ופתיחת הספר שלabhängig זה, ספר במדבר, הייתה במעלתם וחיבתם של בני ישראל בכך שהקב"ה צוה אוטם (אחרי הקמת המשכן) במצב מיוחדת, שמצד עצם לא היו מוחיבים בה באותה שעה (במדבר) – ודבר זה עצמו כבר מורה על שבחן וחיבתן של ישראל; ובני ישראל אכן קיימו את המצויה, והקריבו את הקרבן במשכנן בשלימותו, "בכל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל", כנ"ל.

יתר על כן: כאן באים לידי ביטוי (א) מועלם ושבחם של בני ישראל –

שנמשלו לכוכבים", ובריש ספר במדבר "מתוך פ' שמות לפני מונה אותם כל שנה כי".

וחביבותם של בני ישראל, וכן, לכארה, היה מתאים יותר שבה תהיה פתיחת ספר במדבר.

וביאור הדבר: רובו ככלו של חומש ויקרא הוא ציוויי הקב"ה שנאמרו למשה לאחר הקמת המשכן, ווחוש במדבר עוסק (בציווים) ובסדר המאורעות של הנהגת בני ישראל במדבר³⁹.

ומילא היה זה מתאים, שפתחת הספר במדבר תהיה במעלתם של בני ישראל, שקיימו בפועל את ציוויי המשם⁴⁰, "ויעשו את הפסח ג' ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו בני ישראל⁴¹, בשלימותו ובמלואו – בברך כל בני ישראל הקריבו את קרבן ה' במועדו, במשכו, כדברי למהו⁴² (עד כדי התביעה "למה נגרע").

ואע"פ שה"פרשה שבראש הספר" אף היא בעניין שהוא "מתוך חיבתן", כנ"ל, מכל מקום [בנוטף לזה שהפרשה דיזן קדמה בזמן, ואם כן היה מתאים יותר להתחילה בפרשה זו (ובחביבות שבה), הרי החיבת ש"מתוך חיבתנו מונה אוטם" אינה דבר זהה, שהרי הובאה כבר בראש ספר שמות⁴³; ואם

(39) להעיר מrgb"ז פרשנו עה"פ (בתחלתו).

(40) להעיר משלון רשי"י בתקילת פירשו על התורה לא הי' ציריך לחזקיל את התורה אלא מהחדש זהה לכמ שהי' מצוה וראשונה שנצטו ביה "ישראל" (וראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 3 ואילך).

(41) פרשנו ט, ה.

(42) ראה ספרי עה"פ שם: להודיע שבחן של ישראל שכם אמר להם משה כן עשו.

(43) אלא שמכון שאינו דומה לוגמי, כי בראש פ' שמות "זהר ומגנן בmittan להודיע חיבתו

לאرض דוקא – הרי החיוב בו הוא רק בכיאתם לארץ⁴⁹].

ואילו הקרבת קרבן פסח שיכת גם בדבר, אלא שבנוגע לפונע⁵⁰ לא חיבם הקב"ה במצבה זו עד比亚תם לארץ⁵¹.

ויתירה מזו רואים אותו בפרשה זו, שמצד הבקשה והטענה של מהו מסוף מישראל "למה נגער", נתן הקב"ה זמן לקרבן פסח ב"ז באיר, כדי שיוכלו לקרבן את קרבן הפסח – מאורע שלא מצינו בשום מצבה אחרת או קרבן אחר (שבהם הכלל הוא – עבר יומו בטיל קרבנו⁵²).

ומתעוררת השאלה – ואיפלו לבן חמש למקרא: אידך יתכן שבכל ל"ט שנה שהוא בני ישראל במדבר לא תבעו ובקשו מהקב"ה "למה נגער", שרצו נום להקרב את הקרבן לה⁵³, קרבן הפסח (ובפרט שהוא הקרבן שהצילים במצרים⁵⁴ והביא לאולה מצרים⁵⁴)?

70 ובמכל-שכן וקל-וחומר: ומה

(49) ראה בכהניל (ע"ז הhalbכה) קדושין לו, ואילך.

(50) להעיר מגו"א לפרש"י כאן.

(51) ויל' שזהו דיק לשון רשי"ו ולא נתחביבו במדבר אלא פסח אחד בלבד שעשו בשנה השנייה על פי הדברו", ולא במכילתא שם "תלה הכתוב לעובודה זו מביאתן לארץ ולהלן", ולא נאמר שם מלבד פסח אחד – כי לדעת המכילתא י"ל דהו בגדר הוראת שעה ואינו בגדר דהקרבת הפסח כמו שהוא בא"י, משא"כ לדעת רשי"ש, פסח אחד" זה הוא באתו גדר החיוב דפסח דורות.

(52) פרש"י פנחס כב, י"ז. י"ד. וכמ"מ.

(53) כמ"ש (בא יג, יג) וראיתי את הדם ופסחתי עלייכם גו.

(54) ראה פרש"י בא שם, ו.

כמו גدول היה רצונם לקיים את ציוה ה, עד שאפילו "אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכולו לעשות הפסח", אף הם תבעו וטענו "למה נגער" לבתי הקרבן את קרבן ה' במועדו⁴⁴, וכן (ב) חיבתם של בני ישראל לפני הקב"ה, שקיבלו את טענתם ובקשתם "למה נגער", ונתן להם את האפשרות להשלים את החסרונו ולהקרבן קרבן פסח שני.

ג. על זה מתרץ רשי"י "מןני שהיא גנותן של ישראל, שכאל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקרבו אלא פסח זה בלבד". החביבות שאנו רואים בפרשה זו – הציווי על הקרבת הפסח במדבר (כהוראת שעה) ופסח שני – נושאת בתוכה עניין של גנות:

אע"פ ש"תלה הכתוב מצוה זו בכיאתם לארץ", מכל מקום, אין זה דומה לשאר מצוות התלויות בבייה לארץ, שעצם חיובן שירך משיבו או בני ישראל לארץ⁴⁵,

ולא מיבעי מצות בכוריהם⁴⁶ ותרומות ומעשרות או אפילו חלה ודומיהן, שהן מצוות התלויות בגוף הארץ, בפירות ובתבואות של בני ישראל בארץ ישראל דוקא; אלא איפלו עניינים כגון פטר חמור שאינו שירך לגוף הארץ, ומכל מקום (לדעת אחת בפירוש רש"י⁴⁸) הוא נהוג בבייאנו

(44) ט, רז.

(45) ראה פרש"י מסע' לד, ב.

(46) ראה פרש"י ר"פ' חבוא.

(47) ראה פרש"י שלח טו, ית.

(48) בא יג, יא.

הקרבת הפסח ע"י בקשה מהקב"ה, אלא – רק השלמה להקרבה שנתחיכבו בה כל ישראל באotta שנה.

לאידך: אילו היו משה ו אהרן מבקשים מהקב"ה להקריב את קרבן הפסח, והוא פועלים זאת (ואפ"ל – עברו כל ישראל), הרי זה גופא היה מביע את "גנותן של ישראל" באופן גדול יותר, בהראותם שזהו קרבן לה' שאפשר לפועל את הקרבתו ע"י בקשה לה' – ואעפ"כ בני ישראל לא בקשו זאת.

ולכן, משה ו אהרן, בהיותם רועים נאמנים, יותרו – כדי שלא להביע (בגלו יותר) את "גנותן של ישראל" – על העילוי שלהם עצם (שהלא נצטו עלייו) בהבאת קרבן פסח ע"י בקשתם – בלבד שישמרו על כבודן של ישראל.

ט. ע"פ כל הנ"ל יש לבאר, ע"פ יינה של תורה שבפירוש רש"י, הטעם שענין זה של "אין סדר מוקדם ומאוחר בתורה" נלמד ("למדת") מפרשא זו דוקא:

חויב פסח שני⁵⁶ (שהוא החידוש שבפרשא זו) אין עניינו כאופן החיוב בפסח ראשון (ובכלל – כשאר המצוות) שנקבע וצריך לתקנים מלכתחילה ע"פ סדר התורה (בזמןנו), אלא הדבר הוא באופן שלא ע"פ סדר, עברו אלו שלא הקייבו את הפסח בזמננו.

וגם אופן אמורתי מצוה זו לבני ישראל היה היה שלא ע"פ הסדר של שר

כאחדים מישראל טענו "למה נגרע" נתן להם הקב"ה אפשרות להקריב את קרבן הפסח, על אחת כמה וכמה שאלות היו כל ישראל מבקשים ותוביעים מהקב"ה (בידעם שקרבן זה אינו דומה לשאר המצוות התלויות בארץ, נב"ל) שרצונם להקריב את קרבן הפסח כמו שעשו במדבר בשנה השנית, בודאי היה הדבר עולה בידם.

וזהו "גנותן של ישראל", שככל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקייבו אלא פסח זה בלבד" – אילו היו בני ישראל מבקשים מהקב"ה "למה נגרע", היה בקשותם מתקלת והיו מקריבים את קרבן כל ארבעים שנה.

ח. אמן, לפי זה עולה השאלה: איך יתכן שםשה ו אהרן ו כיווצא בזה לא בקשו ולא פעלו אצל הקב"ה להקריב את קרבן הפסח בכל משך ל"ט השנים שהיו במדבר?

והביאור בזה (בפנימיות העניינים):

תפקיד נשיין ישראל הוא לכל בראש – וזהו כל עניינים – לחשוב על בני ישראל ולפעול למעןם. ועד כדי כה, שמצוינו במשה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, לא רק מסירת הגוף אלא גם מסירת הנפש, כאמור "ואם אין מהני נא מספרק אשר כתבת"⁵⁵.

ומזה מובן בנידון דידן:

"גנותן של ישראל" המובעת בפרשא זו אינה בהדגשה כל-כך. שכן, לא מצינו שפعلו ישראל את עצם

(56) בכל הבא ליקמן ראה לקו"ש חי"ח ע' 118 ואילך. וש"ג.

(55) תשא לב, לב. וראה לקו"ש חכ"א ע' 173 ואילך.

במצרים, אשר אז היו במצב שתיכף לאחר „ליידתם“, ⁶⁰ ומילא נדרשה מבני ישראל באותה שעה (במדבר) עבודה של „אין סדר“, לעלה מסדר, „בשעתא חדא“, ⁶¹ עבודה התשובה.

י. ע"פ כל הניל' נמצא, שבפרשתנו אנו לומדים את גודל העני של הבקשה „למה נגראע.“

ומאחר ש„התורה היא נצחית“, ⁶² הוראה נצחית, הרי מובן, שהדבר נוגע בכל הזרמים ובכל המקומות, ובפרט בזמןנו זה. ⁶³

ועל-ידך זה מובן בוגע לבקשתות ותפלות של בני ישראל ⁶⁴ בכלל, ועל אחת כמה וכמה – בוגע לבקשת הנפשית של כל אחד ואחד מבני ישראל, אשר (מאחר שכבר „כלו כל הקץין“, ⁶⁵ TABOA הגאולה האמיתית והשלימה, ובאופן ד"מ מיד הן נגאלין), ⁶⁶

72 ובשוו תפלה העמידה, בני ישראל מתפללים שלוש פעמים ביום (מיימות החול), „את צמח דוד עבדך

המצאות והציווים שצוהו אותם הקב"ה מלתחילה, אלא בمعנה על טענתם ובקשתם של יהודים שהיו „טמאים לנפש אדם“ – „למה נגראע.“

ובובדותה ה' זהו עניין עבودת התשובה, שאין היא דרכו של האדם העובד את ה' בדרך הייש, „אשר עשה האלקים את האדם ישר“, ⁶⁷ אלא זה עבודתו של מי שנכשל, חטא ופגם עבר את הדרך. ⁵⁸

וזהו גם תוכן העניין של „טמא לנפש אדם“, כמו שנתבאר בעבר בארכוה. ⁵⁹

וזהו הרמז בדברי רשי' במש' „מנני שהיא גונתן של ישראל שככל ארבעים שנה שהיה ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד“: גם ההקרבה במשך כל הארבעים שנה הייתה צריכה לבוא באופן שאנו ע"פ סדר (הן מפני שהזו שלא ע"פ סדר המצויה – על-ידך ציווי הקב"ה אוטם להקריב קרבן פסח בשנה השניה – שחריר בהיותם במדבר לא נתחייבו, והן, ובעיקר) שהיו צריכים להבזע ולבקש כן מהקב"ה, כניל'.

وطעם הדבר: במשך כל השנים „שהיו ישראל במדבר“, היו במצב של לאחר החטא (שהרי זו הייתה הסיבה להיותם במדבר, כניל'), שלא במצבם של בני ישראל בעת הקרבת קרבן פסח

(60) כנבראות יוחזקאל קאפילט טו.

(61) זה"א קנט, א.

(62) תנא רפי"ז.

(63) ובפרט בזמן שבו לומדים וקוראים הפרשה המתאימה (ראה ספר השיחות תש"ב ע' ואילך).

(64) שהיה „מ"ע בכל יום ... שיהא אדם מתהנן ומתפלל בכל יום“ (רמב"ם ריש ה' תפלה. וזהו כסף משנה שם. ראש מצות התפלה (בשם) "צ' להצ'ן" (בחלהות).

(65) סנהדרין צ, ב.

(66) לשון הרמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

(57) קהילת ז, כט.

(58) ראה לקו"ד ח"א קפז, רע"א. וראה גם לקו"ת אחרי כ, ג. ראה לד, א (ועוד). שבת שובה ס, ד. סג, א. וככ"מ.

(59) לקו"ש חי"ח שם.

מהירה תצמיח"⁶⁷, וכן בחותם של כל התפלות, כולל תפילות שבת ויום-טוב, "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו כו'"

כפשוטו – במהרה בימינו ממש.

(מושיחת ש"פ בהנולתק תשמ"א)

מהירה תצמיח"⁶⁷, וכן בחותם של כל

(67) ב"ב האמציאות (ראה רmb"ם ריש הל' תפלה ה"ד. טוש"ע (ודאדה"ז) או"ח סימן קיב), שהאדם "שאלא צרכיו שהוא צריך להם בבקשתו ותתנו" (רmb"ם שם ה"ב).

